

37. Streljibicjka, N. I. Do istoriji dijalnosti orghaniv misjkogho samovrjaduvannja mista Vinnyci v XIX - na pochatku XX st. // Naukovi zapysky Vinnyckogho derzhavnogho pedagoghichnogho universytetu imeni Mykhajla Kocjubynskogho. Serija: Istorija. 2007. № 12. S. 239–244.
38. Streljibicjka N.I. Z istoriji dijalnosti orghaniv misjkogho samovrjaduvannja mista Moghyliv-Podiljskogo v XIX - na pochatku XX st. // Drugha Moghyliv-Podiljska konferencija. 2006. S. 96–103.
39. Streljibicjka N.I. Rolj poljakiv v orghanakh misjkogho samovrjaduvannja na Podilli v kinci XIX – na pochatku XX st. // XXIV Vseukrajinsjka naukova istoryko-krajeznavcha konferencija "Kozactvo v istoriji Ukrainy (do 360-richchja bytvy pid Batoghom)", 1-2 cherv. 2012 : zb., Vin. obl. krajezn. muzej, VOUNB im. K.A.Timirjazjeva. 2012. S. 210–215.
40. Tokarjev, V. M. Kharkivsijke misjke samovrjaduvannja za ghorodovym polozhennjam 1870 roku (istoryko- pravove doslidzhennja): avtoref. dys... kand. juryd. nauk: 12.00.01. Kharkiv, 1998. 18 s.
41. Udod O.A. Istorija povsjakdennosti: pytannja metodologhiji, istorioghrafiji ta dzhereloznavstva / Suchasni pidkhody do istorychnoji osvity. Uklad. I. Kostjuk, P. Kendzjor. Ljviv : NVF «Ukrajinsjki tekhnologhiji», 2009. 128 s.
42. Cybulenko L.O. Dijalnistj orghaniv samovrjaduvannja Odesy, Mykolajeva, Khersona shhodo formuvannja i rozvytku municypalnoj zemelnoj ta vyrobnychoji vlasnosti v kinci XIX - na pochatku XX stolitj: avtoreferat ... dys. kand. istor. nauk.: 07.00.01. Dnipropetrovsjk, 2001. 19 s.
43. Cheremisin O.V. Misjke samovrjaduvannja na Pivdni Ukrainy v 1785–1917 rr. Kherson : «Oldipljus», 2017. 581 s.
44. Chornyj D.M. Po livyj beregh Dnipra: problemy modernizaciji mist Ukrainy (kinecj XIX - pochatok XIX st.). Kharkiv, 2007. 301 s.
45. Shandra V.S. Formuvannja bjurokratiji v Pravoberezhnij Ukraini // Ukrajinsjkyj istorychnyj zhurnal. 2007. № 2. S. 143–158.
46. Shara L.M. Stanovlennja orghaniv samovrjaduvannja u mistakh i posadakh Chernighivskoj ghuberniji v ostannij tretyni XIX st.: avtoreferat ... dys. kand. istor. nauk: 07.00.01. Kharkiv, 2002. 18 s.
47. Shherba T. O. Vvedennja Misjkogho polozhennja 1870 r. v mistakh Kyjivskoj ghuberniji // Drughi Jakovlivsji chytannja : materialy nauk. konf.. S. 30–39.
48. Shherba T. O. Misjke samoupravlinnja na Pravoberezhnij Ukraini u drugij polovyni KhIKh st.: avtoref. dys. ... kand. ist. nauk : 07.00. Donecjk.2001. 19 s
49. Shherba T.O. Problemni pytannja vvedennja misjkogho polozhennja 16 chervnja 1870 roku v mistechkakh Pravoberezhnoj Ukrainy // Porivnjajno-analitychne pravo - elektronne fakhove vydannja jurydychnogho fakul'tetu DVNZ «Uzhghorods'kyj nacional'nyj universytet». 2014. № 8. URL: [http://www.pap.in.ua/8\\_2014/8.pdf](http://www.pap.in.ua/8_2014/8.pdf). (data zvernennja 30.01.2019).

Статтю надіслано до редколегії 27.04.2019 р.  
Статтю рекомендовано до друку 10.06.2019 р.

УДК 94 (485) "19"

DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2019-29-109-116>

**Олеся Коваль**

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,  
аспірант (Україна)

### **«Держава загального добробуту» та «шведська модель»: історико-теоретичний аналіз понять**

**Анотація.** У статті проаналізовано класифікації та типи держав благоденства, характерні риси, спільне та відмінне «держави добробуту» та «соціальної держави», сформульовано узагальнюючий зміст поняття «держава загального добробуту». Оскільки першою державою, яка здійснила розбудову «держави добробуту» та до сьогодні зберігає власну модель такої політики, є Швеція, у статті детально характеризується термін «шведська модель» як один з типів «держави загального добробуту». Зважаючи на те, що основи «шведської моделі» були закладені ще у 30-х рр. XX ст., у дослідженні охарактеризовано витоки та зміст ідеї «дому для народу», яка згодом трансформувалась у стратегічну програму побудови «шведської моделі» держави благоденства.

**Ключові слова:** держава добробуту, соціальна держава, шведська модель, Швеція, соціал-демократи, третій шлях.

В умовах реформування соціальної сфери в Україні актуальним стає пошук ефективних моделей державного управління з метою забезпечення економічної та політичної стабільності, суспільної злагоди. Гострою необхідністю є вивчення передового європейського досвіду у

питаннях сталості національної моделі соціальної держави, якою Україна є і прагне бути згідно ст.1 Конституції України. Тому перед науковцями стоїть першочергове завдання проаналізувати світові моделі таких держав та визначити ключові елементи побудови «держави загального добробуту».

Серед найбільш розвинених «держав добробуту» є сучасна Швеція, що виділяється високим рівнем соціальної гармонії, налагодженим правовим механізмом управління державою. Ця країна до сьогодні залишається монархією, але це дозволяє їй бути зразком демократичної держави. Устрій та функціонування Швеції до сьогодні вважаються втіленням «держави загального добробуту», а термін «шведська модель» увійшов до кола найбільш обговорюваних політичних концепцій у світі.

Заявлена тема є малодослідженою в українській історіографії. Тему «шведської моделі» у історико-правовому та економічному розумінні вивчають М.Онуфрик [9], А.Сіленко [11], В.Коструба [6] та ін.

У сучасних дослідженнях нерідко ототожнюються «держава добробуту» з поняттям «соціальна держава», а термін «шведська модель» – зі «скандинавською моделлю». На нашу думку, такий підхід є некоректним, тому враховуючи вищевикладене, вважаємо за потрібне здійснити ґрунтовний аналіз поняття «шведська модель» та «держава загального добробуту», вказати на особливості та характерні риси цих термінів та сформулювати узагальнені теоретичні визначення цих понять.

Ключовим терміном заявленої наукової проблеми є «держава добробуту». За визначенням М.Онуфрик, це концепція державного управління, в якій держава відіграє основну роль у захисті та розвитку економічного й соціального благополуччя своїх громадян. Вона заснована на принципах рівних можливостей, справедливого розподілу багатств і відповідальності суспільства за тих, хто не може забезпечити собі мінімальні умови життя [9, с.28].

Одними з перших теоретиків «держави загального добробуту» були німецькі філософи і правознавці Лоренс фон Штейн і Роберт фон Моль. На першому етапі ідея такої держави виникла як альтернатива марксизму і як засіб спасіння від соціальних потрясінь [7].

Власне термін «держава загального добробуту» набув широкого застосування у 1960-ті роки, хоча економічні та політичні засади такої держави розвивались найбільш активно після закінчення Другої світової війни. Під досить абстрактним поняттям «загальний добробут» розуміють конкретні напрями діяльності держави щодо організації системи освіти, охорони здоров'я та забезпечення житлом (соціальні служби), боротьби проти бідності і соціального відторгнення, ліквідації будь-яких форм дискримінації тощо.

Науковці небезпідставно вважають, що держава загального добробуту виникла на межі капіталізму та соціалізму в їх класичному розумінні. Часто цю форму держави називають «третьої шлях», який був прийнятий західноєвропейськими державами і був абсолютно відмінний від капіталістичного шляху США та соціалістичного устрою СРСР [17, с.46].

Концепція держави загального добробуту сьогодні розглядається як одна з теоретичних та практичних складових третьої хвилі модернізації на Заході та формування постмодерного суспільства. Саме з виникненням «welfare state» почався процес гуманізації політико-державної сфери, повернення її до інтересів та потреб людини [1, с.144].

У міжнародних порівняльних дослідженнях про стан загального добробуту країн зустрічається розуміння того, що «держава загального добробуту» прирівнюється до інститутів «соціального забезпечення» або «соціального захисту», та інших фінансованих державою «соціальних послуг» [17, с.28]. Ми вважаємо такий підхід помилковим, оскільки поняття «держава загального добробуту» є набагато ширшим за змістом та охоплює не лише соціальну сферу. Для означення діяльності інститутів соціального захисту варто використовувати термін «welfare sector» або ж сектор добробуту, який існує в кожній державі, незалежно від її устрою.

Серед досліджень, що розглядають проблеми формування і зміцнення держави загального добробуту, особливо варто виділити працю А. Хігса, Дж. Місри, Т.Н. Нга. Ці автори здійснили дослідження державних програм соціального захисту у 20-ті рр. XX ст. з метою визначення головних шляхів формування ранньої держави загального добробуту, вивчали процес зміцнення соціальних програм у 15 індустріальних країнах у 20-х рр. XX ст. [11, с.136].

У результаті досліджень було виявлено три основні комбінації умов формування держави загального добробуту:

- поєднання патріархальної державності з високою мобілізацією робітничого класу, некатолицьким урядом й не унітарною демократією (Австрія, Німеччина, Італія).
- поєднання ліберального уряду, мобілізації робітничого класу і унітарної демократії з некатолицьким урядом (Данія, Швеція, Великобританія).
- поєднання католицького уряду, патріархальної державності, унітарної демократії з неліберальним урядом (Бельгія, Нідерланди) [11, с.136].

Серед типологій держав добробуту найбільше визнання отримала класифікація, запропонована Г. Еспінг-Андерсеном. Він розглядає відмінності між державами в реалізації концепції загального добробуту з різних поглядів, а саме: типів взаємозв'язку між державою, ринком і сім'єю; відповідних моделей стратифікації; особливостей соціальних прав і свобод громадян. [15, с.133]. На цій основі Г. Еспінг-Андерсен виокремлює три типи держав загального добробуту:

1) ліберальні, в яких держава виконує тільки регулюючу функцію та гарантує мінімальні доходи громадянам, при цьому застосовується принцип адресності, який полягає в тому, що соціальна допомога надається лише на підставі перевірки нужденності;

2) корпоративістські, в яких рівень соціальної стратифікації є високими, державне втручання здійснюється у вигляді безпосереднього фінансового забезпечення та регулювання ринків, держава втручається в питання забезпечення добробуту тоді, коли можливості індивіда і сім'ї вичерпано;

3) соціал-демократичні, в яких соціальна стратифікація є низькою, втручання держави здійснюється у вигляді безпосереднього фінансового забезпечення, держава відіграє ключову роль в системі соціального захисту [10, с.357].

Дослідник стверджує, що ці типи відрізняються між собою тим, що кількість фінансів, які виділяють держави на соціальне забезпечення, залежить від того, які політичні сили контролюють уряд. Еспінг-Андерсен наголошує, що моделі не є сталими, вони розвиваються та змінюються, так само змінюється зміст соціальної політики, передовсім під впливом демографічних чинників та уявлень стосовно гендерних ролей.

У науці виділяють ще одну модель держави – Беверіджа, яка започаткована у 1942 р. головою комітету соціального страхування та соціальних служб Великої Британії. У Беверіджом, який запропонував ввести в країні систему соціального захисту. В основу моделі покладено принцип національної солідарності та ідея «держави загального добробуту», відповідно до якої людиною мають опікуватися суспільство і держава [8, с.221].

Дослідник Ф. Кофман вважає, що передумови виникнення держави загального добробуту пов'язані з проблемами соціальної інтеграції та узгодженості. Це справедливо, оскільки соціальна політика передбачає існування політичної спільноти як орбіти солідарності та взаємності населення і політичних еліт, які зацікавлені у мирному співіснуванні. Проривам в галузі соціальної політики часто передують ситуації політичної кризи, такі як війна, економічна криза, соціальні заворушення, або серйозний трудовий конфлікт. Соціальна політика стає привабливою для політичних еліт, якщо вони прагнуть добитись більшої прихильності громадян [17, с.31].

Дослідник І.Грішин стверджує, що навіть в умовах розвинутої демократії, модель держави добробуту в перспективі поєднана з багатьма складними проблемами, викликаними недостатньою гнучкістю її структур в епоху постіндустріалізму та індивідуалізації, уповільненою реакцією на зміни у суспільстві [3, с.83].

Народження та розвиток держави загального добробуту відображає неминучий факт: свобода та рівність конфліктують одна з одною, але водночас тісно пов'язані між собою, оскільки обидві цінності є невід'ємною частиною ідеї демократії. Демократичні принципи закликають до організації суспільства так, щоб обидві цінності були реалізовані якнайбільше. Але можливості для державного патронажу, що не підриває свободу та рівність усіх громадян, вельми обмежені. У цьому й полягає парадокс, властивий демократії, і завдання політиків – займатися протиріччями, які він викликає [14].

Державу загального добробуту називають також соціальною державою, підкреслюючи ту важливу роль, яку має виконувати держава для вирішення й регулювання соціальних проблем. Це держава, найважливішим напрямом діяльності якої є забезпечення добробуту і розвитку усіх своїх громадян [15, с.128]. Нині відсутня єдина, цілісна модель соціальної держави (дедалі частіше вживається термін соціальна модель); вона проявила себе як поліваріантна концепція. За останні роки виділено низку режимів добробуту – моделей, які відрізняються обсягом пільг та обґрунтуванням права на їх отримання, за фінансуванням і організацією [12, с.618].

У дослідженні В.Коструби розглядається співвідношення понять «соціально-правова держава» та «держава добробуту», виявлено їх відмінність та спорідненість, а саме: не дивлячись на змістовну близькість понять «соціально-правова держава» і «держава добробуту», розвиток кожного з них та їх співвідношення з часом зазнали певних змін, які відображають об'єктивні умови цивілізаційного розвитку та національну практику державного будівництва; з посиленням соціальної ролі держави та висуненням суспільством вимог щодо підвищення ефективності соціальної політики формуються нові уявлення про соціально-правову державу як механізм зняття протиріч між законами ринку та соціальними цілями [6, с.14].

Держава, як і раніше, є засобом порятунку і в кризових ситуаціях, що виникають у результаті розгулу стихійних сил ринку, і у повсякденних проблемах суспільства.

Всесвітньовідомий дослідник постіндустріального суспільства Д.Белл писав: «лише декілька класичних лібералів наполягають на тому, що держава не повинна втручатись в економіку, і лише декілька серйозних консерваторів вважають, що держава загального добробуту – це «шлях до рабства»...Сьогодні серед інтелігенції в загальних рисах досягнуто певної згоди: отримала визнання держава загального добробуту, бажаність децентралізації влади, змішана економіка і політичний плюралізм. У цьому значенні ідеологічна епоха завершена» [4, с.22].

Вивчаючи скандинавський досвід, у наукових працях часто зустрічається термін «шведська модель» як одна з форм «держави загального добробуту». У вітчизняній історіографії він зазвичай тлумачиться у економічному або юридичному розумінні. Але поняття «шведська модель «держави загального добробуту» є більш ширшим та охоплює усі сфери функціонування держави та суспільства.

Термін «шведська модель» пов'язується з формуванням і зміцненням Швеції у 30-60-х рр. ХХ ст. як однієї з найбільш розвинутих у соціально-економічному аспекті країн, характерною особливістю якої є поєднання належного врядування, політичної стабільності, стійкого економічного зростання, високого рівня соціального захисту та гідного рівня добробуту суспільства. Становлення та розвиток шведської соціально-економічної системи не були позбавлені як негативних впливів світових економічних криз, так і внутрішніх соціально-економічних суперечностей. Проте уряду щоразу вдавалося знайти прийнятний компроміс між інтересами найманих працівників і роботодавців, між потребами збереження високого рівня зайнятості та оплати праці, з одного боку, і постійного підвищення конкурентоспроможності національної економіки – з іншого [13, с.9].

Поняття «шведської моделі» сформувалось на основі програми «Дому для народу», що була проголошена та реалізована лідером шведських соціал-демократів та прем'єр-міністром Пером Альбіном Ханссоном напр. 1920-х рр. Ця програма мала зламати на той час бар'єри між привілейованими та збіднілими шарами населення, уникаючи націоналізації, шляхом реформування соціальної структури за рахунок особливої системи податків. Ідея «народного дому» як комфортної держави, де все збудовано на рівності прав та обов'язків, стала однією з найбільш часто використовуваних в політичних дискусіях. Метафоричний образ «дому для народу», який наприкінці 1920-х був лише ідеєю, а не доктриною, був прийнятий як досяжна ціль. До створення шведської держави благоденства соціал-демократи прямували більш ніж півстоліття, увесь цей час з перервами перебуваючи при владі.

Одним з основоположних юридичних документів, який заклав основи шведської моделі держави добробуту, стала угода Сальтшобад (Saltsjöbadsavtalet), укладена у 1938 р., між роботодавцями та працівниками. Угода сприяла встановленню духу співробітництва між сторонами. Це стало початком для встановлення добрих стосунків між соціал-демократичною партією та провідними колами великого бізнесу Швеції. У науковій літературі цей факт отримав назву «історичного компромісу між працею та капіталом». Соціал-демократи відмовились від позиції усупільнення засобів виробництва і прийняли вимоги промислових кіл щодо структурних перетворень заради збільшення прибутку. Завдяки тому, що соціал-демократи обрали стратегію втручання держави в ринкову економіку шляхом її регулювання, їм вдалося уникнути безперервних криз та зростання безробіття [19, с.5].

Європейські журналісти та соціологи визначають шведську модель як «середній шлях», «модель для світу» і «найбільш модернізоване суспільство у світі» [16, с.111]. Власне термін «шведська модель» з'явився наприкінці 1960-х рр., коли іноземні спостерігачі стали відзначати успішне сполучення у Швеції швидкого економічного зростання з політикою реформ на тлі відносної соціальної безконфліктності в суспільстві. Вже тоді «шведська модель» відзначалась надзвичайно високою часткою ВВП, яка розподілялась через бюджет (понад 50%), а соціальна політика була тісно пов'язана з державним регулюванням економіки, що мало чітко виражену соціальну спрямованість [8, с.224]. Вчені зауважують, що необхідною попередньою умовою функціонування скандинавської моделі стало високоорганізоване суспільство, побудоване на основі відданості принципам суспільства добробуту [12, с.621].

Шведська модель «держави загального добробуту» досягла свого максимального розвитку в сер. 1960-х рр., що виразилось у вдосконаленні системи страхування, пенсійних виплат, соціальних пільг для певних категорій населення. Ряд ознак відрізняють шведську модель держави від інших соціальних держав Західної Європи. По-перше, цілісна модель держави загального добробуту в Швеції реалізується набагато довше, ніж у будь-якій іншій країні. Навіть коли соціал-демократи втрачали лідерство у Риксдазі, розбудова держави добробуту залишалась пріоритетним напрямком державної політики. По-друге, заснована на принципах солідарності, вона різко відрізняється від інших прикладів соціальних держав, які базуються на індивідуалістських принципах за відсутності потужного соціального законодавства і відносно слабкої ролі руху профспілок у громадсько-політичному житті країни. По-третє, держава добробуту широко представлена у законодавстві країни, так як закріплена у більш ніж

20 актах, на відміну від Данії і Норвегії, де переважна частина соціальних питань вирішується колективно-договірним шляхом [7].

В.Коструба у своєму дисертаційному дослідженні доходить висновку, що крім звичайних ознак, характерних для будь-якої соціальної держави, шведській моделі «держави загального добробуту» притаманні певні особливості, зокрема: рекордний строк перебування при владі Соціал-демократичної робітничої партії Швеції; надзвичайно сильний і впливовий профспілковий рух; механізм розв'язання конфліктів на ринку праці; соціал-демократична концепція держави як «дому народу»; поєднання повної зайнятості з низькою інфляцією, стабільним зростанням та рівним розподілом доходів завдяки активній політиці держави на ринку праці; дієва, широкомасштабна, всеохоплююча система соціального забезпечення; політика солідарності в сфері заробітної плати; високий рівень оподаткування; досягнення рівноправ'я між статями; змішана економіка [6, с.10].

За визначенням К.Горохової, шведська модель являє собою сукупність якісних особливостей економічного і соціально-політичного розвитку країни, серед яких варто виділити ряд наступних:

Поєднання приватної власності на засоби виробництва з широкою соціалізацією сфер розподілу, споживання та послуг. Згідно концепції соціал-демократів, перехід до нового суспільства, який вони часто називають «третім шляхом», можливий через усупільнення, але не засобів виробництва, а споживацької сфери.

Ефективно діюча державна система забезпечення високої зайнятості і надійність соціальних гарантій.

Система демократичних інститутів, яка дозволяє кожному члену суспільства впливати на рішення всіх питань, які стосуються його життя, що створює своєрідний соціально-психологічний клімат в країні, відчуття власної приналежності до вирішення державних питань.

Перетворення суспільства не через радикальну і революційну його перебудову, а шляхом реформ, через парламентську систему.

Окрім того, уряд та профспілки країни активно впливають на стосунки між працею і капіталом, на рівень оплати праці і зайнятості. У соціально-політичній сфері існує перевірена роками система переговорів та довготривалих договорів між різними політичними і соціальними силами. До них відносять організації підприємців та профспілки, урядові відомства та кооперативні союзи, уряд і опозиційні партії, державні та громадські організації [2, с.7].

До сьогодні шведська модель, як і скандинавська загалом, може існувати лише за умови високого рівня довіри серед населення. Ефект універсальної системи добробуту полягає в тому, що люди вчаться довіряти одне одному, а сектор добробуту стає відображенням довіри населення [18]. Шведську модель часто ототожнюють зі скандинавською. Однак таке уподібнення є помилковим. Відмінною ознакою шведської моделі, до прикладу, є те, що жодна скандинавська країна, окрім Швеції, не реалізувала досвід боротьби з бюрократією у держсекторі.

Шведи переконані, що Швеція з ряду причин є унікальним поєднання добробуту, росту і рівності. Важливу роль в цьому відіграли певні умови: насамперед, менталітет народу, гомогенність населення. Також в розбудові держави добробуту у Швеції знаковою була політика нейтралітету або, так звана, політика «подвійних стандартів».

Швеція залишилася осторонь від Другої світової війни, а після її завершення проводила миролюбну політику нейтралітету, що дозволило уникнути надмірних витрат на оборону та спрямування фінансових ресурсів на розбудову «сектору добробуту» в державі. У 50-60-х рр. уряд провів множинні реформи в соціальній політиці і на ринку праці. Економічне зростання цього періоду призвело до значного підвищення рівня життя в країні. Головним принципом шведської зовнішньої політики після Другої світової війни стало «неприєднання до військово-політичних блоків у мирний час з метою зберегти нейтралітет на випадок війни» [5, с.116-117].

Отже, поняття «держава загального добробуту» та «шведська модель» можна сформулювати так:

**«Держава загального добробуту»** – це вища форма соціальної держави; це концепція управління, у якій держава перебирає на себе обов'язок забезпечення соціальних послуг для населення на принципах рівності та всеохпності, адаптує ринок до соціальних вимог та конструює гнучкий сектор добробуту.

**«Шведська модель»** – це один зі складників «скандинавської моделі» та соціал-демократичний тип «держави загального добробуту»; це комплекс соціально-економічних і політичних заходів в країні з метою забезпечення високого рівня життя громадянина. Характерними рисами цієї моделі є дієвий механізм роботи профспілок, високий рівень оподаткування та гарантій соціальної безпеки індивіда, а також політика «подвійних стандартів», що забезпечує відстороненість від воєнних конфліктів та високий рівень обороноздатності країни.

Реальний суспільний успіх функціонування шведської моделі полягає в тому, що «дім для народу» перетворився у соціальний стереотип, що проявився впевненістю шведів у правильності обрання «третього шляху». Такий автостереотип констатує факт втілення успішної політичної стратегії, що увійшла до кращих практик будівництва держави благоденства у світі.

#### ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бульбенюк С. Держава «загального добробуту» і цінності постіндустріального суспільства. Людина і політика. 2001. № 5. С. 144-147.
2. Горохова К. Г. "Государство благосостояния": шведская модель. Москва: Знание, 1989. 62 с.
3. Гришин И. Социал-демократия Швеции: трудное расставание с прошлым. Мировая экономика и международные отношения. 2000. №9. С.72-84.
4. Иноземцев В.Л. Постиндустриальный мир Д.Белла. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. – Москва. 1999. 788 с.
5. Коваль О. Шведська політика «подвійних стандартів» та її значення у розбудові «держави загального добробуту». Матеріали VIII Волинської Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції м.Житомир, 20 листопада 2015 р. Житомир: Полісся, 2015. С.115-117.
6. Коструба В.В. Шведська модель соціально-правової держави (історико-теоретичний аналіз): автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.01.Київ,2010. 18с.
7. Лашенко П. Концепция государства всеобщего благоденствия в отечественной и зарубежной науке и его реализация на примере шведской экономической модели. Научный журнал КубГАУ. 2013. №93(09). URL: <http://ej.kubagro.ru/2013/09/pdf/72.pdf>
8. Михненко А. Світові моделі соціальної політики: уроки для України. Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. 2011. Вип. 2. С. 219-227.
9. Онуфрик М. С. Фінансово-економічні передумови утвердження України як держави добробуту. Формування ринкових відносин в Україні. 2013. №10. С. 28-33.
10. Семигіна Т. В. Класифікація держав загального добробуту Гости Еспінг–Андерсена і подальший розвиток теоретичного обґрунтування соціальної політики. Гілея: науковий вісник. Київ, 2014. Вип. 86. С. 356-360.
11. Сіленко А. Від держави загального добробуту до держави можливостей. Людина і політика. 2002. № 3. С. 120-128.
12. Хома Н. Типологія моделей соціальної держави: аналіз основних підходів. Держава і право. 2012. Вип. 56. С. 618-623.
13. «Шведська модель»: стислий огляд становлення, здобутків і проблем. Національна безпека і оборона. 2009. №1 (105). С.9-22.
14. Шнаппер Д. Крихіткі основи держави загального добробуту. День. 2004. URL: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/svitovi-diskusiyi/krihki-osnovi-derzhavi-zagalnogo-dobrobutu>.
15. Яценко В. Гендер і «держави загального добробуту» в країнах Західної Європи. Політичний менеджмент. 2008. №3. С.128–140.
16. Hancock M. The Swedish welfare state: prospects and contradictions. The Wilson Quarterly. 1977. P. 113–126.
17. Kaufmann F. Variations of the Welfare State: Great Britain, Sweden, France and Germany Between Capitalism and Socialism. Springer :Verlag-Berlin-Heidelberg, 2013. 262 p.
18. Rozworski M. Beyond the Swedish Model Sweden shows the promise and limits of the welfare state. 2015 URL: <https://www.jacobinmag.com/2015/02/sweden-welfare-social-democracy-socialism/>
19. Stjärnhagen O. Ekonomisk tillväxt i välfärdskapitalismen En jämförande studie av BNP per capita-tillväxten i rika OECD-länder 1970-2000 : Sociology 112. Lund, 2015. 168 p.

#### Олеся Коваль

Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского,  
аспирант (Украина)

#### «Государство всеобщего благосостояния» и «шведская модель»: историко-теоретический анализ понятий

**Аннотация.** В данной статье проанализировано существующие классификации и типы государств благоденствия, содержание понятия «государство всеобщего благосостояния», определены его особенности в сравнении с понятием «социальное государство», сформулировано обобщенное содержание термина «государство всеобщего благосостояния». Ввиду того, что первым государством, которое осуществило реализацию «государства благоденствия» и до сегодня сохраняет собственную модель такой

политики, есть Швеция, в статье подробно характеризуется термин «шведская модель» как один из типов «государства всеобщего благоденствия». Принимая во внимание то, что основы «шведской модели» были заложены еще в 30-х гг. XX века, в исследовании описаны истоки и содержание идеи «дома для народа», которая со временем трансформировалась в стратегическую программу создания «шведской модели» государства благосостояния.

**Ключевые слова:** государство благосостояния, социальное государство, шведская модель, Швеция, социал-демократы, третий путь.

## ABSTRACT

**Olesia Koval**

Vinnitsia Mykhailo Kotsyubynskyi State Pedagogical University,  
postgraduate student (Ukraine)

### “Welfare state” and “Swedish model”: historical-theoretical analysis of concepts

*Despite the relevance of studying exemplary European experience in the issues of sustainability of the national model of a social state, in the article analysis relevant classifications and types of welfare states, common and distinctive features in concepts “welfare state” and “welfare sector”. Describes the risks and advantages of implementing this concept of state administration in modern conditions, formulates the general meaning of the concept of “welfare state”.*

*According to international rating studies of the level of development of the world, demonstrating the progress or regress of states in their development, the most successful world “welfare states” are Scandinavian countries - Denmark, Norway and Sweden. Sweden is the first state, which develop the “welfare state” and retains its own model of such a policy to this days. Given this fact, the article describes in detail the term “Swedish model” as one of the types of “state of welfare” with a description of its main features, the prerequisites for the formation and features of implementation.*

*Taking into account that the foundations of the “Swedish model” were laid down as early as the 1930's, the study described the origins and content of the idea of a “People's Home”, which was later transformed into a strategic program for constructing the “Swedish model” of the welfare state. The study also provides an explanation of the meaning of the “third way”, which is sometimes identified with the “Swedish model”. The analysis of key elements of the Swedish model reveals the factors contributing to the success of the welfare state in Sweden, and the risks that periodically threaten its existence. Ukraine during the reform of the social sector should turn to the historical experience of building a “welfare state” in Sweden and to create its own “People's Home”.*

**Key words:** welfare state, welfare sector, Swedish model, Sweden, social democrats, Third way.

## REFERENCES:

1. Buljbenjuk S. Derzhava «zaghajnogho dobrobutu» i cinnosti postindustrialnogho suspiljstva. Ljudyna i polityka. 2001. № 5. S. 144-147.
2. Gorokhova K. G. "Gosudarstvo blagosostoyaniya": shvedskaya model. Moskva: Znanie, 1989. 62 s.
3. Grishin I. Sotsial-demokratiya Shvetsii: trudnoe rasstavanie s proshlim. Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnie otnosheniya. 2000. №9. S.72-84.
4. Inozemtsev V.L. Postindustrialniy mir D.Bella. Bell D. Gryadushche postindustrialnoe obshchestvo. – Moskva. 1999. 788 s.
5. Koval O. Shvedsjka polityka «podvijnykh standartiv» ta jiji zachennja u rozbudovi «derzhavy zaghajnogho dobrobutu». Materialy VIII Volynsjskoi Vseukrajinskoi naukovoi istoryko-krajeznavchoji konferenciji m. Zhytomyr, 20 lystopada 2015 r. Zhytomyr: Polissja, 2015. S.115-117.
6. Kostruba V.V. Shvedsjka modelj socialjno-pravovoji derzhavy (istoryko-teoretychnyj analiz): avtoref. dys. ... kand. juryd. nauk : 12.00.01. Kyjiv, 2010. 18 s.
7. Lashhenko P. Konceptyja ghosudarstva vseobshhegho blaghotenstvija v otechestvennoj y zarubezhnoj nauke y egho realizacyja na prymerе shvedskoj ekonomycheskoj modely. Nauchnyj zhurnal KubGhAU. 2013. №93(09). URL: <http://ej.kubagro.ru/2013/09/pdf/72.pdf>
8. Mykhnenko A. Svitovi modeli socialjnoji polityky: uroky dlja Ukrajiny. Visnyk Nacionalnoji akademiji derzhavnogho upravlinnja pry Prezydentovi Ukrajiny. 2011. Vyp. 2. S. 219-227.
9. Onufryk M. S. Finansovo-ekonomichni peredumovy utverdzhennja Ukrajiny jak derzhavy dobrobutu. Formuvannja rynkovykh vidnosyn v Ukrajini. 2013. №10. S. 28-33.
10. Semyghina T. V. Klasyfikacija derzhav zaghajnogho dobrobutu Ghosty Espingh–Andersena i podaljšyj rozvytok teoretychnogho obgruntuvannja socialjnoji polityky . Ghileja: naukovyj visnyk. Kyjiv, 2014. Vyp. 86. S. 356-360.

11. Silenko A. Vid derzhavy zaghajnogho dobrobutu do derzhavy mozhlyvostej. Ljudyna i polityka. 2002. №3. S. 120-128.
12. Khoma N. Typologhija modelej socialnoji derzhavy: analiz osnovnykh pidkhodiv. Derzhava i pravo. 2012. Vyp. 56. S. 618-623.
13. «Shvedsjka modelj»: styslyj oghljad stanovlennja, zdobutkiv i problem. Nacionaljna bezpeka i oborona. 2009. №1 (105). S.9-22.
14. Shnapper D. Krykhki osnovy derzhavy zaghajnogho dobrobutu. Denj. 2004. URL: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/svitovi-diskusiyi/krihki-osnovi-derzhavi-zagalnogo-dobrobutu>.
15. Jashhenko V. Ghender i «derzhava zaghajnogho dobrobutu» v krajinakh Zakhidnoji Jevropy. Politychnyj menedzhment. 2008. №3. S.128–140.
16. Hancock M. The Swedish welfare state: prospects and contradictions. The Wilson Quarterly. 1977. P. 113–126.
17. Kaufmann F. Variations of the Welfare State: Great Britain, Sweden, France and Germany Between Capitalism and Socialism. Springer :Verlag-Berlin-Heidelberg, 2013. 262 p.
18. Rozworski M. Beyond the Swedish Model Sweden shows the promise and limits of the welfare state. 2015 URL: <https://www.jacobinmag.com/2015/02/sweden-welfare-social-democracy-socialism/>
19. Stjärnhagen O. Ekonomisk tillväxt i välfärdskapitalismen En jämförande studie av BNP per capita-tillväxten i rika OECD-länder 1970-2000 : Sociology 112. Lund, 2015. 168 p.

Статтю надіслано до редколегії 26.04.2019 р.  
Статтю рекомендовано до друку 07.06.2019 р.